

N:o 127.

Af herr **M. F. Nyström**, om tillägg till 18 § 2 mom. i förordningen angående en postsparbank för riket m. m.

Svårigheten att på för arbetare och mindre bemedlade passande villkor anskaffa erforderligt förlag för den allmännyttiga byggnadsverksamheten i städerna eller deras omedelbara närhet har riktat mångas tankar på postsparbanken, hvilken såsom förvaltare af de mindre bemedlades besparingar äfven borde kunna, åtminstone till någon ringa del, göra dessa för insättarne fruktbärande på annat sätt än som nu är fallet. Någon risk för insättarne komme en sådan förlagsverksamhet icke att medföra, då ju staten iklädt sig garanti för deras insättningar, och sannolikt är, att icke heller någon risk skulle uppstå för postsparbanken eller statsverket, om man får döma af erfarenheten från andra länder, hvarifrån allmänt erkännes, att förlusterna på utlåning för ifrågavarande ändamål äro så godt som inga. Vittnesbörden från Preussen, England och Belgien äro häruti enstämmiga. Och man har ingen anledning befara, att postsparbankens styrelse icke skulle veta att i fråga om skötseln af en sådan verksamhet iakttaga samma omtänksamhet och försiktighet som de styrelser, som förmedla utlåningen för allmännyttig byggnadsverksamhet i förenämnda länder, eller att Kungl. Maj:t ej skulle kunna stadga betryggande grunder för densamma.

En invändning, som sannolikt skall göras emot ett förslag i denna riktning, är, att postsparbankens rörelse under de senare 5 åren gått något tillbaka, i det att uttagningarnas belopp med omkring 12 millioner kronor öfverstigit insättningarnas, och att denna tillbakagång fortsatt äfven under det sistförflutna året. Hvilka orsakerna härtill än må hafva varit, om de berott på den låga räntefoten eller på andra omständigheter, lärer väl dock

ingen ifrågasätta, att postsparbanken af denna anledning skulle upphöra, och det var naturligtvis under förutsättning af dess framtida fortbestånd, som de förändringar i postsparbankslagen vidtogos, som senast år 1902 af Riksdagen beslutades. Samma förutsättning gäller ännu, och något skäl att af denna anledning tillbakavisa ett ändringsförslag förefinnes icke, om det eljest kan anses befogadt.

En annan befarad invändning är den, att de säkerheter, som genom en sådan utlåningsrörelse skulle tillföras postsparbanken, icke äro lätt realiserbara och alltså ej användbara i fall af ytterligare stora kraf från insättarnes sida, och att hela denna sorts verksamhet därför vore ur bank-synpunkt betänklig. Ja, vore de lätt säljbara, så skulle de kunna belånas hvar som helst, och en vädjan till Riksdagen vore i så fall fullkomligt obehöflig. De behöfva dock ej inveckla postsparbanken i några svårigheter, förutsatt att det samfällda beloppet af utlåningen på denna räkning hålles inom behöriga gränser, och har jag tänkt mig, att denna gräns kunde utan ringaste fara sättas till 5 procent af det för utlåning eller annan mera varaktig placering disponibla kapitalet. Den verkliga utlåningen komme i alla händelser att hållas betydligt under denna maximigräns, i det att bankstyrelsen vid sina beräkningar af för denna låneräkning tillgängliga belopp alltid måste taga större hänsyn till de möjliga fluktuationerna i inlåningsrörelsen, än vid de öfriga utlåningsräkningarna, hvilkas säkerheter vid behof lättare kunna förvandlas i reda penningar. Nedgången i bankens inlånta kapital under de 5 åren 1899—1903 utgjorde i rundt tal 12 millioner kronor, och det är sannolikt, att bankstyrelsen af fruktan för återuppreparanden af dylika våldsamma rubbningar skall finna sig nödsakad att begränsa utlåningen på den ifrågasatta räkningen till 3 procent eller möjligen ännu lägre, ehuru den lagstadgade gränsen blifvit satt till 5 procent.

Beträffande de bestämmelser, som böra stadgas för ifrågavarande lånerörelse, synas de mig böra utfärdas af Kungl. Maj:t. Erfarenheten från utlandet äfvensom från Norge kan därvid gifva god ledning. Särskildt i Belgien har en rik erfarenhet samlats på detta område, i det att den i Bryssel verkande Allmänna spar- och ålderdomskassan (la Caisse générale d'épargne et de retraite) alltsedan år 1889 lämnat lån till den allmännyttiga byggnadsverksamhetens befrämjande. För att gifva en antydning om huru en dylik verksamhet — med af förhållandena betingande modifikationer — skulle kunna hos oss ordnas, skall jag tillåta mig att i korthet redogöra för några af de bestämmelser, som reglera denna kassas verksamhet i ifrågavarande hänseende. Först bör jag dock nämna, att den står under statens garanti, och att dess räntesatser bestämmas af finans-

ministern; att de allmänna grunderna för utlåning till allmännyttig verksamhet bestämts genom lag; att de speciella lånevillkoren bestämmas af sparkassans generalråd, och att den gräns, som bestämts för utlåning på denna räkning, numera är $7\frac{1}{2}$ procent af kapitalet, sedan den successive höjts från 25, resp. 50 och 100 procent af reservfonden och 5 procent af kapitalet. M:r Lepreux, anstaltens chef, har nyligen förordat gränsens höjande till 10 procent. Den 1 januari 1902 hade sparkassan på denna räkning utestående ej mindre än 45,462,451: 98 francs.

De villkor, sparkassans generalråd stadgat för utlåningen, äro i hufvudsak följande:

Bostadslån utlämnas ej till enskilda personer, utan endast till bostadsföreningar och bostadsaktiebolag, hvilkas stadgar af sparkassans styrelse godkänts, och som uteslutande hafva till uppgift att befordra den allmännyttiga byggnadsverksamheten;

Sådant bostadsaktiebolag får ej gifva högre utdelning till sina delägare än 3 procent;

Vid hvarje låneansökning skall föreningen eller bolaget förete balansräkning, utvisande samtliga tillgångar och skulder vid tiden för ansökningens inlämnande. Dessutom skall årligen till sparkassan ingifvas en fullständig redogörelse för det förflutna årets verksamhet. Föreskrifvet är äfven, att uppbördsmän och dylika skola ställa säkerhet för sin uppörd.

Till aktiebolag, som uppfylla vissa af generalrådet stipulerade villkor, lämnar sparkassan följande försträckningar:

1:o) Ett belopp, motsvarande hälften af det tecknade, men ej inbetalta aktiekapitalet;

2:o) Ett belopp, motsvarande halfva värdet af bolagets ägande fastigheter;

3:o) Tre femtedelar af värdet af den fastighet, hvarå bostadslån sökes, hvarvid dock fastighetens värde bör med minst en tiondedel öfverskjuta det af bolaget lämnade lånet.

Det högsta af sparkassan utlämnade lånebelopp för ett bostadshus är 5,000 francs, och byggnadens värde, tomten inbegripen, får ej öfverskrida 5,500 francs, utom för Bryssel med förstäder samt Antwerpen, Gent och Lüttich, där det i anledning af högre tomtpris är 6,500 francs.

Utlåningsräntan, som i början var $2\frac{1}{2}$ procent, har sedermera höjts till 3 procent, i några fall till $3\frac{1}{4}$ procent.

Amorteringstiden är 25 år, med en årlig annuitet af cirka $6\frac{1}{2}$ procent; den kan dock äfven ställas kortare, 10, 15 eller 20 år, om låntagaren så önskar. Om lånet förenas med liförsäkring, blir annuiteten omkring $7\frac{1}{2}$ procent.

Lånevillkoren äro, såsom synes, öfverraskande liberala, men detta oakadt försäkras, att sparkassan på denna rörelse ännu icke förlorat ett öre.

I en rapport till *le Conseil supérieur des habitations à bon marché de France* skrifver M. Cheysson, medlem af franska institutet, bland annat:

»Tack vare den förmedlande verksamheten af kredit- och bostadsföreningarna, som bilda ett slags buffert emellan de intresserade individerna och den allmänna sparkassan, har denna icke förlorat en centime, och detta ehuru den visat en liberalitet, som förvånat genom sin skenbara djärfhet, men som blir lätt att förstå, då man närmare sätter sig in i mekanismen och gör sig reda för soliditeten af de garantier, på hvilka den hvilar.»

Om villkoren hos oss ej kunna ställas lika förmånliga för de låneförmedlande kreditföreningarna och i följd däraf för dessas medlemmar, så synes dock den belgiska sparkassans erfarenhet gifva vid handen, att villkoren för postsparbankens låntagare utan alltför stor risk kunna göras så förmånliga, att därmed verklig hjälp åstadkommes.

Det har hos den belgiska befolkningen väckt stor och allmän tillfredsställelse, att dess egna besparingar användts till förbättring af dess egen ställning, och det är mer än sannolikt, att Belgiens Allmänna spar- och ålderdomskassas storslagna tillmötesgående i afsevärd grad bidragit till ökandet af dess insättares och insättningsars antal. Detta synes framgå bland annat däraf, att sparkassans kapital, som den 31 december 1895 utgjorde i rundt tal 470 $\frac{1}{2}$ millioner francs, den 31 december 1900 stigit till 682 $\frac{1}{2}$ millioner — en ökning således på allenast 5 år af 212 millioner eller mer än 42 millioner årligen.

Möjligen skall ett bifall till det förslag jag här går att framlägga hafva till följd, att postsparbanken kommer att omfattas med ännu större intresse än förut från befolkningens sida, då denna får vana att betrakta densamma icke blott som ett förvaltande penningverk, utan som en tillmötesgående och hjälpande anstalt, hvars hjälp säkerligen icke skall blifva mindre välkommen därför att den utgått ur folkets egna besparingar.

På grund af hvad jag här anfört, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville för sin del antaga följande tillägg till 18 § 2 mom. af förordningen angående postsparbanken:

dels ock, till högst en tjugonedel, genom utlåning till bostadsföreningar och aktiebolag, som hafva till uteslutande uppgift att befordra den allmännyttiga byggnadsverksamheten bland städernas arbetare och

eller alternativt

mindre bemedlade befolkning, efter de grunder, som af Konungen bestämmas,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådant tillägg till förordningen angående postsparbanken, hvarigenom denna bemyndigas att utlåna en viss del af sina tillgångar till bostadsföreningar och bostadsaktiebolag, som hafva till uteslutande uppgift att befordra den allmännyttiga byggnadsverksamheten bland städernas arbetare och mindre bemedlade befolkning.

Stockholm den 28 januari 1904.

M. F. Nyström.

Rättelse

i motionen n:o 13 uti Andra Kammaren.

Sista stycket å sid. 9 samt början af sid. 10 skall hafva följande förändrade lydelse:

Hvad däckslasten angår, lär denna hafva utgjort omkring $\frac{1}{5}$ af hela lasten. Hela lasten den 4 juli var omkring 4,400 kub.-fot *större* än föregående resan, då aspvirke äfvenledes fördes, och har denna kvantitet af 4,400 kub.-fot gifvetvis ökat däckslasten å sista resan utöfver hvad den var på den föregående. Då nu *fullt torrt* aspvirke har en specifik vikt af 0,43, innebär denna ökning af 4,400 kub.-fot aspvirke en ökning i däckslastens vikt af *minst* 50 ton, en vikt, som ökades än ytterligare allteftersom vattnet dels inkom på däck, dels spolade öfver däckslasten.

Rättelser

i motionen n:o 24 i Andra Kammaren.

Sid. 7, rad 12 nedifrån *står*: instämmande
läs: öfverensstämmande
» 7, » 4 » *står*: åbunden
läs: obunden

Rättelser

i motionen n:o 37 i Andra Kammaren.

- Sid. 9, rad 7 nedifrån *står*: aftonskola.
läs: aftonskolor.
- » 10, » 8 uppfifrån *står*: ej vinna sin lösning,
läs: vinna sin lösning,
-